

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ TÜRKÇE ÖĞRETİM MERKEZLERİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETİM ELEMANLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Mesut GÜN**

Ahmet AKKAYA***

Ömer Tuğrul KARA****

ÖZET

Bu çalışmada Türkçe Öğretim Merkezlerinde görevli öğretim elemanlarının Türkçenin yabancılarla öğretimi konusunda tercih ettikleri kitaplar, bu kitapların kullanım amaçları, nitelikleri ve işlevsellikleri üzerinde durulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu Adana Bilim ve Teknoloji, Çukurova ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitelerine bağlı TÖMER merkezlerinde görev yapan 10 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri ise araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu yabancılarla Türkçe öğretimi konusunda görevli ve gönüllü 3 uzmanın görüşü alındıktan sonra yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra bahsedilen üniversitelerde bu konuda ders veren 10 öğretim elemanı ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sınıflandırılarak verilerin içerik analizi yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, ortaya çıkan kodlara göre tanımlanıp yorumlanmıştır. Bu aşamada veriler, araştırmacılar tarafından okunmuş ve araştırmanın amacı dikkate alınarak geçici kodlar oluşturulmuştur. Aynı anlama gelen yanıtlar ortak bir kod altında toplanmıştır. Ortak kodların daha iyi açıklanması için görüşmeye katılanlardan örnek alıntılara yer verilmiştir. Çalışmada öğretim elemanlarının yabancılarla Türkçe öğretimi konusunda kullandıkları kitapların tasarım, içerik ve işlevselliği ile ilgili eleştiri ve önerileri bulunmaktadır. Bu eleştiri ve önerilerden hareketle yabancılarla Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının tasarım, içerik ve işlevsellik açılarından güncellenip geliştirilmesinde yarar bulunduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmada yabancılarla Türkçe öğretimi ortamlarında görülen çağdaş gelişmeler ve bilimsel çalışmalar ışığında ders kitaplarının eğitim-öğretim etkinliklerinde daha etkili kullanılması, öğrenci için anlamlı öğrenmeleri daha iyi sağlayacak

* Bu çalışma 19-21 Haziran 2014 tarihlerinde Muğla'da gerçekleştirilen 7. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayında sunulan aynı başlıklı sözlü bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD, El-mek: mesutgun07@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: ahmet23akkaya@gmail.com

**** Yrd. Doç. Dr. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü, El-mek: gevheri76@hotmail.com

biçimde tasarlanması, mevcut öğretim sorunlarının göz önünde tutularak ders kitaplarının verimi ile ilgili yapılan değerlendirmeler ışığında güncellenmesi üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, Öğretim elemanı, Ders Kitabı, İşlevsellik

THE ASSESSMENT OF TURKISH CLASS BOOKS FOR FOREIGNERS BY THE INSTRUCTORS IN TURKISH TEACHING CENTERS

ABSTRACT

In this study it is assessed which books the instructors working in Turkish teaching centers prefer for teaching Turkish to foreigners what the objectives, qualifications and functions of the books are. The work-group of the research is made up 10 instructors working in TÖMER centers in Adana Bilim ve Teknoloji, Çukurova ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Universities. In the study, the data was obtained with a half-structured interview form prepared by the researchers. The prepared half-structured interview form was re-designed after taking the opinion of three experts who are volunteer and charged on Turkish teaching to foreigners. Subsequently, 10 instructors lecturing in the mentioned-universities were interviewed. The interviews were classified and content-analysis of the data was analyzed. The information gained from the conversations were identified and commented according to the codes revealed. In this stage, the data was proofread by the researcher and temporary codes were made in accordance with the researcher's concern. The similar responses were collected under a common code. Sample quotations were illustrated in order to explain the common codes better. In the study, there are some propositions and criticism about the functionality, content and design of the books the instructors use for teaching Turkish to foreigners. From these some propositions and criticism, it is understood that the course-books used for teaching Turkish to foreigners should be updated and improved in terms of their functionality, content and design. Besides, in the study, there are some assessment about the effective usage of the books prepared for teaching Turkish to the foreigners under new innovations and scientific studies, the better-design of the books so that the students could learn better and updating of the books according to the propositions and criticism under the comments regarding with the effectiveness of the course-books by considering the current educational problems.

Key Words: Teaching Turkish to foreigners, The instructors, The Course-book, Functionality

Giriş

Dil insanların duygu, düşünce ve hayallerini en etkili ifade etme yollarından biridir. İnsanın diğer canlılardan ayrılan önemli özellikleri arasında kendi ana dili dışında başka dilleri de öğrenebilmesi sayılabilir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014*

Dil öğrenimi ve öğretimi insanların çok uzun zamandan beri ilgilendiği konulardandır. Zaman içerisinde değişen ihtiyaçlar ve teknolojik yeniliklerle beraber insanlar arası iletişim artmış ve iletişim daha kolay hale gelmiştir. Teknolojideki yenilikler ve milletlerin birbiriyle olan ilişkilerinin artması yabancı dil öğrenimine olan ilgiyi de artırmıştır (Kılıçaslan, Yavuz, 2014: 864). İnsanların öğrendikleri her dilin kendilerine birçok olanak sunması yanında dünyanın her geçen gün artan bir hızla değişim ve dönüşüme uğramasının yabancı dil öğreniminde çok önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Bugünün dünyasında yaşamın her alanında olduğu gibi eğitimde de hızlı bir değişim ve dönüşüm görülmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak insanlar kendilerini küresel bir etkileşim çemberinin içinde bulmaktadırlar. Bu durum bir yabancı dil öğrenme ihtiyacını doğurmaktadır. Bu küresel etkileşim içerisinde etkin olan ulusların dilleri de doğal olarak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Türkçenin öneminin artması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin önemini ortaya çıkartmaktadır (Göçer, Moğul, 2011: 798).

2001 Avrupa Diller Yılı dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığınca Ankara’da düzenlenen “Avrupa’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi” konulu uluslararası sempozyumun kapanış bildirisindeki şu açıklamanın yabancılara Türkçe öğretimi açısından dikkat çekici olduğu belirtilebilir: “Uzun yıllardan beri Avrupa’da Türkçe konuşan toplumların, özellikle Avrupa demokratikleşme süreci çerçevesinde dil, edebiyat ve kültür mirasını genç kuşaklara aktardığı belirtilerek genç Avrupalı kuşaklar tarafından Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesi Avrupa’nın kültür dokusuna yeni bir boyut katacaktır (Bölükbaş, 2004: 20). Yabancılara Türkçe öğretimi son yıllarda artan bir hızla gelişmekte, kültür kodumuz olan dilimiz de her geçen gün dünyada daha fazla tanınmaktadır. Bu önemli görevin yerine getirilmesi daha çok TÖMER’lerde yabancılara Türkçe öğretimi konusunda hazırlanan kitaplar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Hem ana dil olarak hem de yabancılara öğretim açısından Türkçenin öğretiminde ders kitaplarının en önemli kaynak olarak kullanıldığı söylenebilir.

Dünyada ana dili konuşuru olarak sayı bakımından beşinci sırada yer alan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen kişi sayısı ise her geçen gün daha çok artmaktadır. Bu alandaki çalışmalar son yirmi yıl içerisinde özellikle de son yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Türkiye’de son yıllarda her şehirde en az bir üniversite bulunması sağlanmış; 2010 yılında alınan bir karar ile YÖK denetiminde gerçekleştirilen Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS) kaldırılarak bununla Türkiye’de lisans ve lisansüstü öğrenim görmek isteyenlerle Türk üniversiteleri arasındaki psikolojik bariyerinde kaldırılması amaçlanmıştır. Kendi kabul şartlarıyla öğrenci alan üniversiteler; ortaya çıkan talep karşısında, bu öğrencilerin çok büyük bir kısmı Türkçe eğitim veren bölümlerdeki derslere hazır hale getirilmesi için kendi bünyelerinde TÖMER’ler oluşturmaya başlamışlardır (Durmuş, 2013: 109-110).

Yabancı dil öğretiminde temel dil becerilerinin kazandırılmasında çeşitli materyallerden yararlanılmaktadır ancak bu materyaller içerisinde en çok kullanılan yabancı dil öğretimi için hazırlanan ders kitaplarıdır (Karababa, 2009: 276). Ders kitapları sadece çocuk ve gençlerin değil yetişkinlerin eğitiminde de etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Okulda yapılan öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanılan eğitim araçları arasında ders kitapları “tamamlayıcı öğretim materyalleri” olmanın yanında, temel eğitim sürecinde sadece öğrencilerin değil, yetişkinlerin de öğrenme yaşantılarına kaynaklık ederler (Çalık, 2001:1). Hatta bazı araştırmacılara göre ders kitapları eğitimde kullanılan birçok materyal arasında en önemlisidir: “Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir” (Halis, 2002: 51). Bununla birlikte yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan kitapların öğretim elemanlarınca nasıl kullanıldığı da önemlidir. Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sınıftaki kesin rolü konusunda Türkiye’de yapılan çalışmaların sayısının fazla olmadığı bilinmektedir. Ancak öğretim elemanları arasında yapılan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

tartışmalardan hareketle, bu konuda iki farklı görüşün öne çıktığı söylenebilir: Bunlardan ilkinde göre, yetkin öğretmenler, daima, belirli bir sınıfta hangi ders malzemelerini kullanacaklarını, bu malzemeleri nasıl ve nereden elde edeceklerini bilirler ya da bunları bizzat oluşturabilirler. Bu sebeple de onlar, gereksinim duymadıkları düşüncesiyle, sınıflarında, basılı ders kitapları kullanımı konusunda isteksiz davranırlar. Karşıt görüşü benimseyenler ise basılı ders kitaplarını, alanın uzmanları tarafından belirlenmiş ideal müfredatları içeren ders malzemeleri olarak kabul eder. Ayrıca, Türkçe öğretim merkezlerinde görevli öğretim elemanlarının yıllar boyu süren ders malzemesi üretme çabaları ve bu malzemelerin maliyetleriyle karşılaştırıldığında, basılı ders kitapları tercihinin, daha ucuz olduğu görüşü de oldukça hâkimdir (Özdemir, 2013: 2051).

Ders kitapları aracılığıyla yabancılara Türkçe öğretiminin önemli bir diğer yanı ise kültür aktarımına olanak sağlamasıdır. Türk kültürünün yabancılara aktarımında en önemli unsurların öğretmenler ve ders kitapları olduğu dikkate alınacak olursa ders kitaplarının yabancılara Türkçe öğretimi açısından ayrı bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bu nedenle ders kitaplarının yabancılara Türkçe öğretimi konusunda titizlikle işlenebilmesi için bilimsel araştırmalar yapılmasında birçok yarar bulunduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitaplarının kullanımı üzerine çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bunlardan (Yılmaz, Temiz, 2014: 70-80) çalışmalarında yabancılara Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metnine uygun hazırlanan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3'teki metinlerin okunabilirlik durumları incelenmiştir. Çalışma sonunda ders kitaplarında öğrenci düzeylerine uygun ve düzeylerinin üstünde olan metinlerin yer aldığı saptanmıştır.

Diğer bir çalışmada (Toprak, 2011: 11-24) ise Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretirken en yaygın olarak kullanılan üç set ve bir kitap üzerinde (Gazi Üniversitesi TÖMER *Yabancılar İçin Türkçe* seti, Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit seti, TİKA Orhun seti ve Yabancılara Türkçe Öğretim Kılavuzu (Temel Seviye- Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Mustafa ARSLAN) dil bilgisi, eş görevli sözcüklerin yanlış ve yersiz kullanımı, yabancı sözcüklerin gereksiz kullanımı, yardımcı fiillerin yanlış kullanımı, olay sıralamalarında yanlışlık yapılması, zaman uyumsuzlukları gibi genelde anlatım bozukluğu ve okuma parçalarıyla ilgili yanlış sorular gibi okuma metinlerinin yetersizliği konularıyla ilgili yanlışlar örnekleriyle gösterilmiştir. Çalışma sonunda gösterilen yanlışların yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan kitapların yeterince titiz hazırlanmadığını gösterdiği belirtilmiş, bu kitapların Türkçenin adına ve büyüklüğüne yakışır, bilimsel nitelikleri haiz setlerle öğretilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak kitapların genel olarak hangi özelliklere sahip olması gerektiği ile ilgili olarak diğer bir çalışmada şu ifadeler yer verilmiştir: Öğrencilerin istenilen dil becerilerini edinmelerinde ders kitaplarının kolay ulaşılabilir olması, tüm öğrenciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılması, tema ve konulara uygun metinlerden oluşması, öğrenci seviyesine uygunluğu, görsel özelliği, öğrenci çalışma kitabıyla uyumu ve ölçme-değerlendirme bölümleriyle önemi daha da artmaktadır. İçerdikleri bilgi ve görsellerle öğrenenlerin ilgisini çekmede ve öğretilecek konulara yöneltmede, bilgiye bizzat öğrencilerin ulaşmalarına ortam hazırlama ve yönlendirmeleriyle öğretimi bireyselleştirme gibi önemli işlevleri vardır (Göçer, 2007: 32).

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak kitaplarla ilgili olarak Avrupa Ortak Diller Başvuru Metni'nde ders kitaplarında yer alacak metinlerin, etkinliklerin, sözcüklerin ve dilbilgisel formların seçimi ve sıralanması konularında somut ve ayrıntılı kararlar alınması, kitapta sunulan öğretim malzemesinin öğrenci tarafından sınıf içi, bireysel iş ve etkinliklerde kullanımı konusunda ayrıntılı açıklama ve komutlar verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Tok, 2013: 251).

Bu bilgilerden hareketle Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak materyallerden belki de en önemlisi olan kitapların içerik, sunum, görseller, öğrenci seviyesine uygunluk, kullanılabilirlik,

ilgi çekme, öğrenimi kolaylaştırma gibi birçok açıdan işlevsel niteliklere sahip olmasının çok önemli olduğu söylenebilir. Araştırmada Adana Bilim ve Teknoloji, Çukurova ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversiteleri TÖMER'lerinde yabancılara Türkçe eğitimi konusunda çalışan öğretim görevlilerinin düşüncelerinden hareketle değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, TÖMER'lerde görev yapan öğretim elamanlarının Yabancılara Türkçe Öğretimi ders kitapları hakkındaki görüşlerini incelemektir. Bu amaçla TÖMER'de bu konuda görevli öğretim elemanlarının ders kitapları seçimi ve kullanımı ile ilgili görüşleri üzerinde durulmuştur.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Çukurova Üniversitesi, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezlerinde görev yapan öğretim elemanları,
2. Veri toplama aracında yer alan sorularla sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın genel amacı, TÖMER'de yabancılara Türkçe öğretimi boyutunda işlenen derslerde görev yapan öğretim elemanları açısından Yabancılara Türkçe Öğretimi ders kitaplarının işlevsel açıdan değerlendirilmesine dayanan nitel bir araştırmadır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşmeden yararlanılacaktır. “Görüşme, sözlü olarak sürdürülen bir iletişim türüdür. Araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi sağlar. Görüşme, sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 40).

Görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya koyma, duygu ve düşüncelerini anlama ve görünenden daha derin bilgilere ulaşma görüşmenin özelliği ve avantajlarıdır (Kuş, 2009). Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. “Yarı yapılandırılmış görüşmenin; analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları vardır” (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010: 163). Katılımcılar, Çukurova Üniversitesi, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezlerinde görev yapan öğretim elemanları arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiş 10 öğretim elemanıdır. Çalışmada veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları yabancılara Türkçe öğretimi konusunda görevli ve gönüllü 3 uzmanın görüşü alındıktan sonra yeniden düzenlenmiştir. Öncelikle ses kayıt kullanımına izin veren öğretim elemanlarından toplanan veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış; yazılı metin haline getirilmiştir. Diğer öğretim elemanlarından alınan notlarla birlikte sorulara verilen yanıtlar birkaç kez okunarak araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Kodlamalar yapıldıktan ve kodları altında toplayacak temalara ulaşıldıktan sonra araştırmacıların kodları, temaları karşılaştırılmıştır. Daha sonra kodlamalar arasındaki uyuma bakılmış. Veriler, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Çukurova Üniversitesi, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezlerinde görev yapan 10 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun özellikleri şöyledir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Tablo 1. Çalışma grubunun özellikleri.

Kategori		(f)	Toplam
Cinsiyet	Kadın	5	10
	Erkek	5	
Yaş	20-25	1	10
	25-30	4	
	30-35	4	
	35-40	1	
Hizmet Süresi	0-5 yıl	5	10
	5-10 yıl	3	
	10-15 yıl	2	
Eğitim Durumları	Lisans	-	10
	Yüksek Lisans	6	
	Doktora	4	
Mezun Oldukları Bölümler	Türkçe Öğretmenliği	2	10
	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	2	
	Türk Dili ve Edebiyatı	6	

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formu uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Görüşmelerde TÖMER’lerde görev yapan öğretim görevlilerinin yarı yapılandırılmış görüşme formuna vermiş oldukları yanıtların ses kaydı alınmış ve görüşmeler sonunda elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından birkaç kez okunmuş öncelikle kodlar belirlenmiş daha sonra kodları altında toplayacak temalara ulaşılmıştır. Raporlaştırmada doğrudan alıntılar yapılırken her bir öğretmen adayına bir kod ad verilmiş (Öğretmen adayları, “K” harfi ve numara verilerek kodlanmıştır (K1, K2, K3, K4...). Analiz süreci sonunda iki uzmandan kodlar ile öğretim görevlilerinin ifadelerini ayrı ayrı incelemeleri istenmiştir. İki uzmanın büyük oranda görüş birliğinde olduğu görülmüştür.

Bulgular

A. Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Seçimi, İçeriği ve Tasarımına İlişkin Bulgular

Öğretim Elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitabını/kitaplarını seçerken nelere dikkat edersiniz*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Ders Kitabı Seçerken Dikkat Ettikleri Unsurlara İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Görsel unsurların ve tasarımın uygunluğu	6	<i>Kitabın tasarımı yani görselliği de önemli çünkü farklı zeka türlerine sahip olan öğrenciler için bir avantaj olmaktadır. (K-5)</i>
İçerik ve kapsamının yeterli olması	5	<i>Kitapların içeriği yabancılara Türkçe öğretimine uygun olmalıdır. (K-1)</i>
Konuların sıralanması, işlevselliği, uygulanabilirliği	5	<i>Ders kitabının bu önem sırasına nasıl riayet edip etmediği de önemlidir. (K-2)</i>
Kitabın seviyeye ve hedef kitleye uygunluğu	5	<i>İçeriğe, içeriğin kalitesine ve içeriğin hedef kitleye uygunluğuna dikkat ediyorum. (K-3)</i>
Dört temel dil becerisine uygun olması	4	<i>Dört dil becerisini eşit oranda dağıtan kitapları tercih ediyorum. (K-4)</i>
Dil bilgisi konularına uygunluğu	3	<i>Metinlerin gramer konularını desteklemesine (K-7)</i>
Türk kültürünü yansıtması	2	<i>Materyallerin güncel, Türk kültürünü doğru yansıtan, kolay ulaşılabilir durumda olması da seçme kriterlerim arasında yer almaktadır. (K-2)</i>
Kullanılan sözcüklerin uygunluğu	2	<i>Kullanılan sözcüklerin, cümle yapılarının ve metinlerin seviyelere uygunluğu. (K-9)</i>
Materyalin güncelliği	1	<i>Materyallerin güncel, Türk kültürünü doğru yansıtan, kolay ulaşılabilir durumda olması da seçme kriterlerim arasında yer almaktadır. (K-2)</i>
Kolay ulaşılması	1	<i>Materyallerin güncel, Türk kültürünü doğru yansıtan, kolay ulaşılabilir durumda olması da seçme kriterlerim arasında yer almaktadır. (K-2)</i>
Dili sosyal unsurlarla iç içe öğretmeye yönelik etkinlikler içermesi	1	<i>Dili sosyal unsurlarla iç içe öğretmeye yönelik etkinlikler (K-6)</i>
Pilot uygulamasının yapılmış olması	1	<i>Kitabın denenerek veya pilot uygulaması yapılarak muhtemel eksikliklerin giderilmiş olmasına dikkat ederim. (K-7)</i>
Avrupa Dil Portfolyosuna uygun olması	1	<i>Avrupa Dil Portfolyosuna uygun olmasına dikkat ederim. (K-7)</i>
Kazanımlara uygun olması	1	<i>Kazanımlara uygun olmasına dikkat ederim. (K-8)</i>

*Bir öğretim elemanı bu açık uçlu soruda birden fazla görüş bildirebildiği için tablodaki rakamlar, belirtilen görüş sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 2'ye göre öğretim elemanları yabancılara Türkçe öğretimi için kitap seçerken en çok görsel unsurlarına ve tasarımın uygunluğuna dikkat etmektedir. Öğretim elemanlarının genelde dikkat ettiği diğer özellikler ise önem sırasına göre; içerik ve kapsamının yeterli olması, konuların sıralanması, işlevselliği, uygulanabilirliği; kitabın seviyeye ve hedef kitleye uygunluğu ve dört temel dil becerisine uygunluğu şeklindedir. Bu bilgilerden hareketle öğretim elemanlarının yabancılara Türkçe öğretiminde kitap seçiminde görsellik ve tasarım yanında içerik ve kapsamca uygunluğa ve hedef kitlenin seviyesine ve temel dil becerilerinin geliştirilmesine uygunluğa daha çok önem verdikleri belirtilebilir.

Öğretim Elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretiminde kullandığınız ders kitaplarının öğretim programınızla uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitabının Öğretim Programıyla Uyumlu Olup Olmadığına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	5	<i>Kısmen uyumlu. Şu anda kullanmakta olduğumuz kitapların her birinin farklı yönlerde eksiklikleri var tek başına yeterli olduğunu düşündüğüm bir kitap henüz yok. (K-5)</i>
Evet	4	<i>Evet, uygun olduğunu düşünüyorum. (K-3)</i>
Hayır	1	<i>Gazi Tömer'in A1 ve A2 uyumlu fakat B1'den sonrası uyumlu değildir. (K-7)</i>

Tablo 3'e göre öğretim elemanlarının çoğunluğu yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının öğretim programıyla uyumu konusunda kararsızdır. Görüş bildiren öğretim elemanlarından dört tanesi ise bu açıdan kitaplar ve program arasında uyum olduğunu düşünmektedir.

Öğretim elemanlarının “*Derslerinizde kullandığınız ders kitaplarının içeriği sizce yabancılara Türkçe öğretimine yeterli katkı sağlamakta mıdır?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitaplarının İçeriğinin Yabancılara Türkçe Öğretimine Katkı Sağlayıp Sağlamadığına Dair Görüşlerini İçeren Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	8	<i>Yeterli olduğunu düşünüyorum. Ancak elbette bazı eksiklikler de yok değil. Zorluk derecesi konusunda önemli sorunlar olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda sağlanan katkı azalmaktadır. (K-1)</i>
Evet	2	<i>Evet, sağlamaktadır. Kullandığımız kitaplar iletişimsel modele göre hazırlanmış kitaplar. Bu model çerçevesinde hazırlanmış diğer ders kitaplarıyla kıyaslandıklarında Bu kitapların içerik açısından bir adım önde olduğunu görüyorum. (K-3)</i>

Tablo 4'e göre öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğu ders kitaplarının yabancılara Türkçe öğretimine kısmen katkı sağladığını düşünmektedir. Bu sonuç ders kitaplarının öğretim elemanlarınca yabancılara Türkçe öğretimine katkı sağlama bakımından yeterli görülmediğini göstermektedir.

Öğretim elemanlarının “*Derslerinizde kullandığınız ders kitaplarının tasarımı sizce yabancılara Türkçe öğretimine yeterli katkı sağlamakta mıdır?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitaplarının Tasarımının Yabancılara Türkçe Öğretimine Katkı Sağlayıp Sağlamadığına Dair Görüşlerini İçeren Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	4	<i>Tasarım olarak yeni basımlarda kitapların kendini yenilediğini görmekteyim ancak yine de tam anlamıyla yeterli olduğunu düşünmüyorum. (K-5)</i>
Evet	3	<i>Resim gibi görsel tasarımın katkı sağladığını düşünüyorum. Görsel hafıza dil öğreniminde çok önemli bir başlıktır. Bu bakımdan haritalar, grafikler, şekiller kalıcı öğrenme için oldukça etkilidir. (K-6)</i>
Hayır.	2	<i>Bence bu şekilde düz renklerle kullanımı yeterli katkıyı sağlamıyor. Daha dikkat çekici olabilir. (K-4)</i>
Görüş bildirmeyenler	1	

Tablo 5'e göre öğretim elemanlarının %40'lık çoğunluğu derslerinde kullandıkları ders kitaplarının tasarımının yabancılara Türkçe öğretimine kısmen yeterli katkı sağladığını, % 20'si ise katkı sağlamadığını belirtmektedir. Öğretmenlerin sadece %30'u bu açıdan kitapları yeterli gördüklerini ifade etmiştir. Bu sonucun öğretim elemanlarına göre ders kitaplarının tasarımının yabancılara Türkçe öğretimine yeterli katkı sağlamadığını gösterdiği ifade edilebilir.

Öğretim elemanlarının “Kullandığınız ders kitaplarının içerik ve tasarımının daha iyi olmasına yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitaplarının İçerik ve Tasarımlarının Daha İyi Olmasına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
İçerik ve görseller eğlenceli ve dikkat çekici olmalı	5	İçerik ve görseller eğlenceli ve dikkat çekici olmalı, dikkat dağıtıcı değil. (K-2)
İçerik becerilere uygun hazırlanmalı	3	İçerik olarak becerilere ve becerilerin kazanımlarına uygun olmalı, seviyelerine (temel, orta ve ileri düzey) olmalı. (K-5)
Kitaplar içerik açısından kolaydan zora gitmeli	2	Kitabın en önemli sorunu A, B ve C kitapları arasındaki zorluk derecesinin çok açık olması. Oysa bu kitaplar kolaydan zora gitmeli. (K-1)
Konular video ve ses kayıtları vb. teknolojik araçlarla desteklenmeli	2	Her bir konu kesinlikle video ve ses kayıtlarıyla desteklenmeli. (K-2)
İçerik ve görseller kendi kültürümüzü yansıtmalı	2	İçerik ve görseller ilgi çekici, seviyeye uygun, farklı kültürlerle hoş görülür ama kendi kültürümüzü de tanıtan metinlerden oluşmalı. (K-8)
Görseller basit ve anlaşılır olmalı	1	Kaynaklarda kullanılan görseller basit, anlaşılır olmalı. (K-2)
Dinleme metinleri iyi seslendirilmeli ve sorular metne uygun olmalı	1	Dinleme metinleri iyi seslendirilmeli ve sorular metne uygun olarak hazırlanmalı. (K-5)
Metinlerde sadece klasik sorular sorulmamalı	1	Metinlerdeki sorular sadece klasik sorulardan oluşmamalı doğru yanlış, çoktan seçmeli, var yok gibi farklı soru türlerine yer verilmeli. (K-5)
Deyim ve atasözleri öğretiminde görsellerden yararlanılmalı	1	Eğlenceli sorular sorulabilir özellikle deyim ve atasözünü öğretiminde görsellerden faydalanılmalı diye düşünüyorum. (K-5)
İçerik farklı zekâ türlerine göre düzenlenmeli	1	Farklı zekâ türlerine yönelik sorulara yer verilmeli. (K-5)
İçerikte dil ve anlatım seviyeye uygun olmalı	1	İçerikte dil ve anlatımın “yabancı öğrenci seviyesine uygun” olmasına dikkat edilmesi gerekir. (K-6)
İçerikte evrensel ve sosyal konular ele alınmalı	1	İçerikte seçilen metinlerde evrensel duygular ya da toplumsal, sosyal konular seçilebilir. (K-8)
Metinlerle görseller uyum içinde olmalı	1	Tasarımı yapan kişinin metinleri daha iyi kontrol ederek uygun görsel öğeler seçmesi gerekir. (K-9)
Benzer etkinlikler yapılmamalı	1	Benzer etkinlikler yapılmamalı (yazma, konuşma için) (K-10)

*Bir öğretim elemanı bu açık uçlu soruda birden fazla görüş bildirebildiği için tablodaki rakamlar, belirtilen görüş sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 6'ya göre öğretim elemanları derslerde kullanılan kitapların içerik ve tasarımının daha iyi olmasına yönelik olarak önem sırasına göre; içerik ve görsellerin eğlenceli ve dikkat çekici olmasını, içeriğin becerilere uygun hazırlanmasını, kitapların içerik olarak kolaydan zora gitmesini, kitaplardaki konuların video, ses kaydı gibi teknolojik araçlarla desteklenmesini, içerik ve görsellerin kendi kültürümüzü yansıtmaları önerilerinde bulunmuştur.

B. Ders Kitabının Kullanımı ve İşlevselliği İlişkin Bulgular

Öğretim elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretiminde kullandığınız ders kitaplarından derslerinizde nasıl yararlanmaktasınız?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Ders Kitaplarından Derslerde Nasıl Yararlandıklarına İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Tüm konulardan ve alıştırmalardan işleyiş sırasıyla yararlanma	4	<i>Her derse giren hoca, kitaptaki tüm alıştırmaları sırayla yapıyor. Diğer hoca ise onun kaldığı yerden devam ediyor. (K-1)</i>
Temel seviye ve anlama dersleri için düzeye uygun kitap ve metinlerin seçilmesi	2	<i>Okuma Anlama dersleri için düzeye uygun metin seçmekteyiz. Bu metni destekleyici farklı metinleri de kullanarak öğrencinin farklı örneklerle karşılaşmasını hedefliyoruz. (K-6)</i>
İçeriği destekleyici farklı materyaller ve metinlerin kullanılması	2	<i>Okuma anlama, dinleme, yazma, konuşma becerilerine yönelik hazırlanan kitaplardan faydalanıyoruz. Bazen kitap yeterli olmuyor. O zaman farklı kaynaklar kullanıyoruz. (K-8)</i>
Sorunlu konulara dönüş yapılması	1	<i>Sorun olduğunu düşündüğüm konularda tekrar geriye dönüşler yapmaktayım. (K-2)</i>
Yazma konularının zenginleştirilmesi	1	<i>Ayrıca yazma konularını da zenginleştirerek alt başlıklar oluşturarak kullanmaktayız. (K-6)</i>
Metinden hareketle kısa konuşma etkinlikleri hazırlama	1	<i>Metinden hareketle kısa bir konuşma etkinliği hazırlanmaktadır. (K-7)</i>
Metin okunurken belli paragraflarda durarak anlaşılmayan yerleri açıklama	1	<i>Metin okunurken belli paragraflarda durularak anlaşılmayan yerler açıklanmaktadır. (K-7)</i>
Dinlemede önce metin okutma sonra dinleme yaptırma	1	<i>Dinleme etkinliklerinde önce metin okutulmaktadır. (K-7)</i>
Her metni iki kez dinletme	1	<i>Metin okunduktan sonra dinletilmekte ardından tekrar okutulup dinletilmektedir. (K-7)</i>
Ders kitaplarını sınıfta, çalışma kitaplarını evde kullanma	1	<i>Genellikle ders kitapları sınıfta, çalışma kitapları evde kullanılır. (K-7)</i>
Metne uygun teknolojik araçlardan yararlanma	1	<i>Bazen gerekli gördüğümüz yerlerde yansıtıcıdan metne uygun resim, video, müzik gösterimi yapıyoruz. (K-9)</i>

*Bir öğretim elemanı bu açık uçlu soruda birden fazla görüş bildirebildiği için tablodaki rakamlar, belirtilen görüş sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 7’ye göre öğretim elemanları, yabancılara Türkçe öğretimin kitaplarını %40’lık çoğunlukla sayfa sırasıyla işlemektedir. Öğretim elemanlarının %20’si temel seviye ve anlama dersleri için düzeye uygun kitap ve metinler seçtiklerini, % 20’si ise içeriği destekleyici farklı materyaller ve metinler kullandıklarını belirtmiştir. Sonuçlara göre öğretim elemanları çoğunlukla konuları ve alıştırmaları derslerde kullandıkları kitaplardaki sırayla işlemektedir.

Öğretim elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretiminde kullandığınız ders kitapları öğrencilerinizin okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi temel dil becerilerini geliştirmeye yeterince uygun mudur?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitabının Temel Dil Becerilerini Geliştirmeye Uygun Olup Olmadığına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	9	<i>Yeterince uygun değil. Bazı kitaplarda iki beceri daha iyiyken diğer kitaplarda başka iki beceri daha iyi hazırlanmış olabiliyor. Bu da tek bir kitabın dışında başka kaynak kitaplara yönelmemize neden oluyor. (K-8)</i>
Evet	1	<i>Yeni Hitit kitabının uygun olduğunu düşünüyorum. (K-1)</i>

Tablo 8'e göre öğretim elemanlarının %90'lık çoğunluğu yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının temel dil becerilerini geliştirmeye kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. Bu sonucun kitapların öğrencilerin dil becerilerine yeterince uygun olmadığını ya da bu konuda öğretim elemanlarında net bir görüş olmadığını gösterdiği belirtilebilir.

Öğretim elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretiminde kullandığınız ders kitapları öğrencilerinizin dil bilgisi öğretim alanını geliştirmeye yeterince uygun mudur*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitabının Dil Bilgisi Öğretim Alanını Geliştirmeye Uygun Olup Olmadığına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	6	<i>Uygun ancak terimlerin adlandırmasında birliğe ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. (K-3)</i>
Evet	2	<i>Derslerde kullandığımız kitapların uygun olduğunu düşünüyorum. (K-1)</i>
Hayır	2	<i>Uygun değildir. Örneğin ses bilgisi ile ilgili bazı konular erken öğretilmektedir bence. Büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu, ses değişimleri, ses düşmeleri, ses türemeleri gibi konuların şahısım adına B1 ve sonrasında öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K-2)</i>

Tablo 9'a göre öğretim elemanlarından sadece %20'si yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının dil bilgisi öğretim alanını geliştirmeye uygun olduğunu düşünmektedir. Diğer öğretim elemanlarının %20'si uygun bulmamakta, %60'ı ise kısmen uygun bulmaktadır. Öğretim elemanlarının ders kitaplarıyla ilgili birçok konuda olduğu gibi bu konuda da çoğunlukla kararsız kalmalarının dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Öğretim elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretiminde kullandığınız ders kitapları teknolojik araç-gereçlerden yararlanmanıza olanak sağlamakta mıdır?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Görüşmeye Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Ders Kitabının Teknolojik Araç-Gereçlerden Yararlanmalarına Olanak Sağlayıp Sağlamadığına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	5	<i>Evet, sağlamaktadır, ancak maalesef yeterli seviyede değil. Çünkü yalnızca ses kaydı dinleyerek/dinleterek yapılan dil öğretimi yavan kalabilmektedir. (K-2)</i>
Evet	4	<i>Evet, olanak sağlamaktadır. Ders kitaplarının ses dosyalarını, internetteki bilgi kanallarını kullanıyorum. (K-3)</i>
Hayır	1	<i>Hayır. Bunu biz kendi ürettiğimiz materyallerle sağlıyoruz. (K-10)</i>

Tablo 10'a göre öğretim elemanlarının sadece % 10'u yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının teknolojik araç-gereçlerden yararlanmaya uygun olduğunu düşünmektedir. Geriye kalan büyük çoğunluksa uygun ya da kısmen uygun bulmaktadır. Bu sonuçlara göre öğretim elemanlarına göre ders kitapları çoğunlukla teknolojik araçlardan yararlanmaya uygundur.

Öğretim elemanlarının “*Yabancılara Türkçe öğretiminde kullandığınız ders kitaplarındaki etkinlik çalışmaları öğrencilerinizin seviyesine uygun mudur?*” sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Ders Kitaplarındaki Etkinlik Çalışmalarının Öğrencilerin Seviyesine Uygun Olup Olmadığına Dair Öğretim Elemanı Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Evet	8	<i>Evet, uygundur. Genellikle kitaplarda işlenen konuyla ilgili etkinlikler aynı bölümde yapılmaktadır. Bu nedenle öğrenciler öğrendikleri konularla ilgili etkinlik yapmaktadırlar. (K-2)</i>
Kısmen	1	<i>Etkinlik çalışmaları %75 oranında seviyeye uygundur. (K-7)</i>
Hayır	1	<i>Hayır. Bu konuda sıkıntı yaşanmıştır. Düzeye dikkat edilmeksizin konular okuma anlama soruları ve etkinlikleri maalesef probleme neden olmuştur. (K-6)</i>

Tablo 11'e göre yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarındaki etkinlik çalışmaları öğrenci seviyesine %80'lik bir çoğunlukla öğretim elemanlarınca uygun bulunmuştur. Ders kitaplarının bu açıdan uygun olmadığını düşünenlerin oranı ise %10'dur. Sonuçlara göre öğretim elemanlarınca ders kitapları bu açıdan öğrenci seviyesine uygundur.

Öğretim elemanlarının *“Derslerinizde kullandığınız ders kitaplarının işlevsellik yönüyle (öğrencilerin beklentilerini karşılama, görseller, dil kullanımı aracılığıyla öğrencide ilgi uyandırma, öğrencinin Türkçeyi etkin ve kolay bir şekilde öğrenmesini sağlama vb.) yabancılara Türkçe öğretimine uygun olduğunu düşünüyor musunuz?”* sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Ders Kitaplarının İşlevsellik Yönüyle Yabancılara Türkçe Öğretimine Uygun Olup Olmadığına Dair Öğretim Elemanı Görüşlerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Kısmen	6	<i>Kısmen uygun ama her zaman değil. Mesela Gazi'nin kitabı temel seviye için çok uygun ama orta seviye için aynı şeyi söyleyemeyiz. Orta seviyede kitap amaca uygun hazırlanmamış. (K-5)</i>
Evet	2	<i>Evet, uygun olduğunu düşünüyorum. (K-3)</i>
Hayır	2	<i>Hayır, düşünmüyorum. Özellikle bilgisayar temelli daha çok duyu organına hitap eden, kolaydan zora, basitten karmaşığa giden Türkçe öğretim programları (moodle sistemi) öğrencinin konuyu tekrar edebilmesine olanak sağlar. Ama bu aktif olarak kullanılmamaktadır. (K-7)</i>

Tablo 12'ye göre öğretim elemanlarının %20'si yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları işlevsellik açısından uygun bulmakta, % 20'si ise uygun bulmamaktadır. Öğretim elemanlarının % 60'ı ise kısmen uygun bulmaktadır. Öğretim elemanlarının kitapların işlevselliği konusunda da çoğunlukla kararsız kaldıkları görülmektedir.

Öğretim elemanlarının *“Derslerinizde kullandığınız ders kitaplarının işlevsellik yönüyle (öğrencilerin beklentilerini karşılama, görseller, dil kullanımı aracılığıyla öğrencide ilgi uyandırma, öğrencinin Türkçeyi etkin ve kolay bir şekilde öğrenmesini sağlama vb.) yabancılara Türkçe öğretimine daha uygun olmasına yönelik görüşleriniz nelerdir?”* sorusuna verdikleri yanıtlardan alıntılar, kategori ve sıklıkları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Ders Kitaplarının İşlevsellik Yönüyle Yabancılara Türkçe Öğretimine Daha Uygun Olmasına Yönelik Öğretim Elemanı Önerilerine İlişkin Bulgular

Kategori	f	Örnek Cümleler
Güncel ve eğlenceli örneklerin kullanılması	3	<i>Güncele dair ve eğlenceli örneklerin artırılabileceğini düşünüyorum. Örneğin kitapta hiç karikatürün olmaması bence çok önemli bir eksiklik. Bunlar yapılırsa daha ilgi çekici olabilir. (K-1)</i>
Daha fazla görsel unsur içeren kitaplar kullanılmalı	3	<i>Kitabın görsellerle desteklenerek tasarımın daha iyi yapılması yönünde de çalışmalar yapılmalı. (K-5)</i>
Kitap hazırlanırken yabancı dil öğretiminde kendini kanıtlamış ulusal ve uluslararası kuruluşlardan yardım alınmalı	2	<i>Dünyada yabancı dil öğretiminde adı duyulmuş kurumların nasıl eğitim öğretim yaptıkları ve kullandıkları yöntemler araştırılmalı ve buralardan yardım alınmalıdır. (K-5)</i>
İçerik olarak evrensel konular tercih edilmeli	2	<i>Kitapta evrensel konular bulunmalı. (K-10)</i>
Seviyeye uygun hazırlanmalı	2	<i>Yabancılara Türkçe öğretimi kitapları ilk önce öğrenci seviyelerine uygun olmalıdır. (K-9)</i>
Öğrencilerden ve öğretim elemanlarından görüş ve öneri alınmalı	2	<i>Öğrenciler ve öğretim elemanlarından çıkacak önerilere göre ders kitapları yeniden düzenlenmeli. (K-7)</i>
Kültürel öğelere yer verilmeli	2	<i>Kültürel öğelerin yer aldığı etkinlikler öğrencinin ilgisini daha çok çekmektedir. (K-6)</i>
Kitaplar dört temel dil becerisine göre yeniden düzenlenmeli	2	<i>Kitapları dört temel beceriye göre yeniden şekillendirilmesi ya da bu yönde yeni kitaplar oluşturulmalıdır. (K-8)</i>
Okuma parçaları özenle seçilmeli	1	<i>Öncelikle okuma parçaları çok daha titizlikle seçilmeli ya da oluşturulmalıdır. (K-2)</i>
Kullanılan dilin anlaşılır olması	1	<i>Kullanılan dilde anlaşılabilirlik ön planda olmalıdır. (K-2)</i>
Kullanım sıklığı fazla olan kelimeler tercih edilmeli	1	<i>Kullanım sıklığı fazla olan kelimeler tercih edilmelidir. (K-2)</i>
Görseller dikkat dağıtıcı olmamalı	1	<i>Görseller dikkat dağıtıcı olmamalıdır. (K-2)</i>
Daha çok etkileşimli bölümler olmalı	1	<i>Daha çok etkileşimli bölümler olmalıdır. (K-2)</i>
Her konuda konuşma ve dinleme bölümleri konulmalı	1	<i>Her konuyla ilgili konuşma ve dinleme bölümleri olmalıdır. (K-2)</i>
Yazma ile ilgili bölümlerin sayısı artırılmalı	1	<i>Yazma ile ilgili bölümlerin sayısı artmalıdır. (K-2)</i>
Kitap sonlarına sözlük konulmalı	1	<i>Her bir kura ait kitabın sonuna o kurdaki öğrencilerin bilmeleri gereken kelimeleri içeren bir sözlük konmasının uygun olacağını düşünüyorum. (K-3)</i>
Dil bilgisi öğretiminde farklı teknikler kullanılmalı	1	<i>Dil bilgisi anlatımları için farklı tekniklerle öğretmen yönlendirilebilir. (K-4)</i>
Konuyla ilgili çalıştay ve sempozyum düzenlenmeli	1	<i>Konuyla ilgili çalıştay ve sempozyum düzenlenmeli (K-7)</i>
Daha yaratıcı kitap tasarımlarının yapılması	1	<i>Kitap tasarımlarıyla ilgili daha yaratıcı tasarımların yapılması (K-8)</i>
Bilgisayar temelli öğretim programlarına yer verilmeli	1	<i>Çok katmanlı metinlerle desteklenmiş bilgisayar temelli öğretim programlarına ağırlık verilmeli (K-7)</i>
Farklı soru türlerine yer verilmesi	1	<i>Farklı soru türlerine yer verilmesi. (K-8)</i>
Seviyelere göre sözcük varlıkları belirlenmeli	1	<i>Yabancılara Türkçe öğretiminde ilk önce seviyelere göre sözcük varlıkları belirlenmeli ve kitaplar bunun üzerinden hazırlanmalı. (K-9)</i>
Profesyonel tasarımcılardan destek alınmalı	1	<i>Kitap dizayn edilirken profesyonel tasarımcılarla çalışılmalı ve mizanpaja dikkat edilmelidir. (K-9)</i>
Sıkıcı ve tekrar etmeyen etkinlikler olmalı	1	<i>Sıkıcı ve tekrar etmeyen etkinlikler olmalı (K-10)</i>

*Bir öğretim elemanı bu açık uçlu soruda birden fazla görüş bildirebildiği için tablodaki rakamlar, belirtilen görüş sayısına karşılık gelmektedir.

Tablo 13'e göre öğretim elemanları yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarını işlevsellik açısından daha uygun hale getirmek için en çok kitaplarda güncel ve eğlenceli örneklerin verilmesini ve daha fazla görsel unsur içeren kitapların kullanılmasını önermiştir. Bunu, kitap hazırlanırken yabancı dil öğretiminde kendini kanıtlamış ulusal ve uluslararası kuruluşlardan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

yardım alınması, kitaplarda içerik olarak evrensel konuların tercih edilmesi, kitapların seviyeye uygun hazırlanması, kitap hazırlanırken öğrencilerden ve öğretim elemanlarından görüş ve öneri alınması, ders kitaplarında kültürel öğelere yer verilmesi ve kitapların dört temel dil becerisine göre yeniden düzenlenmesi önerileri takip etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Türkçe Öğretim Merkezlerinde görevli öğretim elemanlarının Türkçenin yabancılarla öğretimi konusunda tercih ettikleri kitaplar, bu kitapların kullanım amaçları, nitelikleri ve işlevsellikleri üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmanın bulguları yabancılarla Türkçe öğretiminde “ders kitabı seçimi ve tercihi”, “ders kitabı kullanımı” ve “eğitim-öğretim boyutunda ders kitapları” olmak üzere üç boyutta ele alınmıştır. Buna göre ders kitabı seçimi ve tercihi boyutunda öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu ders kitabını seçerken öğrenciyi göz önünde bulundurmaktadır. Kitabın öğrencinin seviyesine uygun ve kullanışlı olması dikkate alınmaktadır. Bu çerçevede araştırmaya katılan öğretim elemanlarının ders kitabı seçiminde öğrenci merkezli bir yaklaşımı tercih ettikleri görülmektedir. Tasarım bakımından kitapların istenilen ölçüde olmadığı ve çeşitli eksikliklerinin bulunduğu konusunda öğretim elemanları hem fikirdirler. Bu da ders kitaplarında tasarımın içerik kadar önemli olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu kitap seçiminde yayınevinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bunun da sebebinin tanınmış yayınevlerinin daha kaliteli bir yazar seçimi yapmasına, kurumsal yayınevlerinin daha güvenilir olmasına bağlamaktadırlar.

Yabancılarla Türkçe öğretiminde ders kitabı kullanımı boyutunda öğretim elemanlarının yarısı piyasadaki mevcut kitapların ihtiyaçlarını karşıladığını yarısı da karşılamadığını dile getirmişlerdir. Olumlu cevap veren katılımcıların bir kısmı piyasadaki kitapların ihtiyaçları karşılamasına rağmen yine de temelde bazı eksikliklerin olduğu vurgusunu yapmışlar. Olumsuz cevap veren katılımcılar ise dersleriyle ilgili kitapların piyasadaki bulunmadığını dile getirmişlerdir. Araştırmada öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğunun teknolojinin ders kitabı kullanımını etkilediği görüşündedir. Buna göre çağın gerektirdiği unsurların başında olan teknoloji, ders kitaplarının kullanımını da etkilemektedir. Katılımcılar ders kitabının tek başına bir anlamının olmadığını ancak teknolojik araç gereçlerle birlikte kullanıldığı zaman etkili olabileceği görüşünde birleşmektedirler.

Yabancılarla Türkçe öğretiminde ders kitaplarının konuları bütünleştirilmesi, planlaması ve derli-toplu hale getirmesi olumlu yanlarının başında görülmektedir. Bu çerçeveden baktığımızda öğretim elemanları ders kitaplarını kendileri için birer kılavuz olarak görmekte, işledikleri derisi bütüncülleştirerek belli bir düzen oluşturan araçlar olarak görmektedirler. Eğitim-öğretim boyutunda ders kitaplarının olumsuz yanları konusunda öğretim elemanlarının çoğunluğu tek bir ders kitabına bağımlı kalınarak ders işlenmesinin yarattığı sıkıntı üzerinde görüş birliği içindedirler. Tek bir kitaba bağlı kalarak çalışma; araştırmacılığı zayıflatacağı, teknolojiden uzaklaştıracağı, öğretim elemanını tembelleştireceği gibi nedenlerden dolayı olumsuz bir durum olarak nitelendirilmektedir. Araştırmada öğretim elemanlarının ders kitaplarının kullanılması hususunda verdikleri önerilerin en başında *ders kitaplarının farklı kaynak ve araçlarla birlikte kullanılmalı* görüşü vardır. “Eğitim ortamlarında görülen çağdaş gelişmeler ve bilimsel çalışmalara koşut ders kitaplarının eğitim-öğretim etkinliklerinde daha iyi oluşturulması, öğrenci için anlamlı öğrenmeleri daha iyi sağlayacak biçimde tasarlanması ile ilgili sorunlara bağlı çalışmalar sürekli devam etmektedir. Bu sorunlar, ders kitaplarının verimi ile ilgili yapılan değerlendirmeler ışığında güncellenmesi ve yeniden yapılandırılması ile çözümlenebilir” (Karatay ve Pektaş, 2012: 185).

Sonuç olarak öğretim elemanları yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde tek başına bir kitabı kullanmak ve yine tek bir kitaptan yararlanmak istememektedir. Farklı kaynakların, teknolojinin sağladığı unsurların da ders kitabıyla birlikte kullanılması gerektiği konusunda tüm katılımcılar birleşmektedir. Ders kitabı kullanımı konusunda yapılandırmacı eğitim yaklaşımı da farklı kaynaklardan yararlanılması gerektiğini önermektedir. Ayrıca tasarımın önemli bir unsur olduğu ve içerik kadar önemli olduğu görüşü de ön plana çıkmaktadır. Eski tip ders kitapları kabul görmemektedir. Öğretmen ve öğrencilerin sürekli olarak karşı karşıya olduğu ders kitaplarının niteliğinin yükseltilmesi aynı zamanda eğitimin de kalitesini yükseltecek, eğitim programında belirlenen amaçlara daha kolay ulaşılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ve yararlanan ders kitaplarıyla ilgili şu öneriler dikkate alınmalıdır:

➤ Yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitapları hazırlanırken içerik kadar tasarımlarının da dikkate alınması ve içeriğe uygun, öğrenme ortamlarını kolaylaştıracak tasarımların kitaplarda tercih edilmesi gerekmektedir.

➤ Günümüzde sadece ders kitabına dayalı klasik öğretim uygulamaları artık yeterli değildir. Yabancılara Türkçe öğretiminde kitapların teknolojik araçlarla ve materyallerle birlikte kullanılması önemlidir. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretim merkezlerindeki sınıfların kitapların teknolojik araç ve materyallerle destekleyecek şekilde oluşturulmasına özen gösterilmelidir.

➤ Yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitapları hazırlanırken öğrenci seviyesine uygunluk ölçütleri göz önünde tutulmalıdır. Güncel ve eğlenceli örneklerin kullanılmasında, yabancı dil öğretiminde kendini kanıtlamış ulusal ve uluslararası kuruluşlardan yardım alınmasında, kitapların dört temel dil becerisine göre yeniden düzenlenmesinde yarar bulunmaktadır.

➤ Kitaplar içerik açısından yabancılara Türkçe öğretimi dersleriyle uyum içinde olmalıdır. Bu nedenle ders içeriklerinin sürekli incelenerek yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının güncellenmesinde yarar bulunduğu belirtilebilir.

➤ Kitapların Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere ne kadar katkı sağladığını daha iyi belirleyebilmek için kitaplar hazırlanırken sadece alanın uzmanları değil, öğrencilerin de görüşü alınmalıdır. Böylece yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarının kullanılışını artırmak mümkündür.

➤ TÖMER'lerde Yabancılara Türkçe öğretiminde okutulan ya da yararlanan ders kitaplarıyla ilgili araştırmaların artırılarak bu çalışmanın dışında ders kitaplarıyla ilgili özellikle öğrencilerin de görüşlerinin değerlendirildiği farklı çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

BÖLÜKBAŞ, F. (2004). **Yansıtıcı Öğretim ile Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretimi**. Dil Dergisi, 126, 19-28.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2010). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

ÇALIK, T. (2001). **Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Türkçe 1-8**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

DURMUŞ M. (2013). **Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı**. Ankara: Grafiker Yayınları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

- GÖÇER, A. (2007). "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Ölçme Ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi", Dil Dergisi, cilt.137, 30-46.
- GÖÇER, A., Moğul, S. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış, Turkish Studies Volume 6/3 Summer, p. 797-810.
- HALİS, İ. (2002). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Nobel Yayınları, Ankara.
- KARABABA, Z. C. (2009). "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 265-277.
- KILIÇASLAN, R., YAVUZ, A., (2014). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Sosyal Medya Kullanımında Yaptıkları Yazma Hataları, Turkish Studies Volume 9/3 Winter, p. 863-877.
- KUŞ, E., (2014). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞİMŞEK, P. (2011). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Kitaplar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TOK, M. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Yazma Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kış (6/1).
- TOPRAK, F. (2011). "Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Okuma Parçaları ve Diyaloglar Üzerine Bir Değerlendirme" Türkiyat Araştırmaları Dergisi, XXIX, Bahar, 11-24.
- ÖZBAY, M. (2002). "Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi", *Türk Dili*, (602): 112-120.
- ÖZDEMİR, C. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ders Malzemelerinin Önemi ve İşlevsel Ders Malzemelerinin Nitelikleri, Turkish Studies - Volume 8/1 Winter, p. 2049-2056.
- ÖZYÜREK, R. (2009). Türk Devlet Ve Topluluklarından Gelen Türk Soylu Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğreniminde Karşılaştığı Problemler. *Turkish Studies*, 4/3, 1819-1861.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, F., TEMİZ, Ç., (2014). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Durumları, International Journal of Language Education and Teaching Volume 2 / 2014, 70-80.